

УДК 620.9 : 519.863

Дячук О.А., канд. техн. наук,
старший науковий співробітник
Інституту економіки та прогнозування НАН України

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОНАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ В РАМКАХ КІОТСЬКОГО ПРОТОКОЛУ

Встановлено, що участь України в першому періоді дії Кіотського протоколу (КП) була неефективною внаслідок невикористання значних можливостей гнучких механізмів КП і залучення інвестицій для скорочення вуглецемісткості економіки. Представлено розрахунки прогнозних обсягів викидів парникових газів (ПГ) в Україні до 2020 р. Вони свідчать, що наша держава не зможе виконати міжнародні зобов'язання щодо другого періоду дії КП у разі ратифікації нею Дохійської поправки (в теперішньому її вигляді), якщо не буде запроваджено дієву, добре аргументовану низьковуглецеву політику, що базується на енергозбереженні, підвищенні енергоефективності, заміщенні вуглецемістких енергоресурсів відновлювальними джерелами енергії і впровадженні інноваційних технологій¹.

К л ю ч о в і с л о в а: зміна клімату, Кіотський протокол, викиди парникових газів, моделювання, прогнозування, модель "TIMES-Україна".

Зміна клімату впливає на ключові природні умови життя і тим самим – на соціально-економічний розвиток кожної держави. Питання глобальної зміни клімату та пошук шляхів боротьби з нею є одними з тих, які найбільше привертають міжнародну увагу вже впродовж понад 30 років.

Перша Всесвітня кліматична конференція відбулася 12–23 лютого 1979 р. в Женеві і під егідою Всесвітньої метеорологічної організації (ВМО). Це була одна з перших великих міжнародних нарад щодо зміни клімату, організована у формі наукової конференції, в якій взяли участь вчені з широкого спектра дисциплін. Підсумком конференції стало створення Всесвітньої кліматичної програми [1] та Всесвітньої програми досліджень клімату [2]. Ця конференція поклала початок низці важливих міжнародних наукових ініціатив, зокрема, створенню в 1988 р. Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату (МГЕЗК) [3], основним завданням якої став періодичний випуск звітів з оцінками стану знань про зміну клімату. МГЕЗК не веде ні наукових досліджень, ні моніторингу даних, пов'язаних із кліматом або іншими відповідними параметрами.

Після представлення звіту МГЕЗК в 1990 р. Генеральна Асамблея ООН розпочала дискусію щодо необхідності укладання багатосторонньої міждержавної угоди для вирішення проблем, пов'язаних зі зміною кліматом.

¹ Публікацію підготовлено за результатами виконання НДР "Регулювання ринків енергоресурсів в контексті міжнародних зобов'язань України" (№ держреєстрації 0111U004186).

У червні 1992 р. було підписано Рамкову Конвенцію ООН про зміну клімату (РКЗК ООН)[4]. Вона набрала чинності у березні 1994 р. Головною метою Конвенції є "стабілізація концентрації парникових газів в атмосфері на рівні, що запобігає небезпечному антропогенному втручанню в кліматичну систему. "Такий рівень повинен бути досягнутий за період, достатній для природної адаптації екосистем до зміни клімату, для захисту від спаду виробництва продовольчої продукції та для забезпечення стійкого економічного розвитку". На сьогоднішній день Конвенцію ратифікували 194 країни та одна організація – Європейський Союз, що свідчить про всесвітнє визнання зміни клімату як глобальної загрози навколишньому середовищу та економічному розвитку людства.

Верховна Рада України ратифікувала Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату 29 жовтня 1996 р. і згідно з процедурами ООН Україна є її Стороною з 11 серпня 1997 р.

Головна особливість Конвенції полягає в тому, що вона покладає диференційовані зобов'язання на її учасників, оскільки країни з різним рівнем економічного розвитку роблять різний внесок у світове накопичення парникових газів (ПГ).

Конвенція не містить кількісних зобов'язань, тому конкретні зобов'язання держав – сторін Конвенції, а також правові механізми їхньої реалізації визначені у Кіотському протоколі (КП), який було узгоджено і прийнято на третій сесії Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (11 грудня 1997 р. в м. Кіото, Японія). КП містить кількісні зобов'язання з обмеження і скорочення викидів ПГ та визначені положення стосовно добровільної участі Сторін у реалізації "гнучких механізмів" [5] виконання зобов'язань – спільному впровадженні, торгівлі квотами на викиди ПГ, механізмі чистого розвитку.

КП став значним кроком вперед у спробах вирішити проблему зміни клімату. Країни, що увійшли до Додатку 1 (37 промислово розвинених країн і Європейський Союз) разом домовились зменшити викиди ПГ до рівня меншого на 5% від рівня базового 1990 р. упродовж 2008–2012 років. Для різних країн був встановлений різний рівень зниження викидів. Наприклад, ЄС-15, Болгарія, Чехія, Естонія, Латвія, Ліхтенштейн, Литва, Монако, Румунія, Словаччина, Словенія та Швейцарія мали скоротити викиди на 8%, США – на 7% (врешті США так і не ратифікувало КП), Японія, Канада, Угорщина та Польща – на 6%, Хорватія – на 5%. Україні, Новій Зеландії і Російській Федерації необхідно було зберегти середньорічні викиди ПГ у 2008–2012 рр. на рівні 1990 р. Норвегії, Австралії та Ісландії дозволено було збільшити викиди ПГ на 1,8 та 10% відповідно [6]. Країни, що розвиваються, включаючи Китай та Індію, зобов'язань на себе не брали.

Кіотський протокол став першою глобальною угодою, що базується на ринкових підходах при вирішенні проблем, пов'язаних зі зміною клімату. Крім того, він передбачає можливість придбання встановлених величин скорочення викидів ПГ у інших країн, де рівень викидів ПГ не перевищує рівня

1990 р., якщо державі-учасниці не вдасться самостійно виконати зобов'язання зі скорочення викидів ПГ.

Зменшення викидів ПГ має відношення до всіх секторів економіки, включаючи енергетику, транспорт, промислові процеси, відходи, лісове господарство та зміни у використанні землі. До шести парникових газів, що регулюються КП, входять: діоксид вуглецю CO₂, метан CH₄, закис азоту N₂O, гексафторид сірки SF₆, перфторвуглеці PFC_s та гідрофторвуглеці HFC_s.

Перший період дії зобов'язань для Сторін, передбачених у КП, тривав з 2008 по 2012 рр. За декілька років до його завершення у порядку денному щорічних сесій Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату постало питання щодо визначення планів та термінів на майбутній період.

На п'ятнадцятому засіданні Конференції Сторін та п'ятій нараді Сторін КП у 2009 р. в м. Копенгаген (Данія) виникла досить жорстка суперечка між країнами щодо питань скорочення викидів ПГ та подальшої "долі" КП і самої РКЗК, в результаті чого переговори зайшли в тупик. Однак у 2011 р. у м. Дурбан (ПАР) країни все ж домовились розпочати роботу над підготовкою нової глобальної кліматичної угоди після 2015 р. і завершити її в 2020 р.

На 18-й Конференції Сторін РКЗК ООН та 8-й зустрічі Сторін КП, що відбулася у м. Доха (Катар) наприкінці 2012 р., було прийнято рішення 1/СМР.8 "Поправка до Кіотського протоколу на виконання пункту 9 його статті 3" (так звана "Дохійська поправка" до КП), яким встановлюються зобов'язання для країн, зазначених у Додатку I (в т. ч. Україна), на наступні періоди. Дохійською поправкою було зафіксовано, що другий період дії зобов'язань за КП починається з 1 січня 2013 р., а закінчується 31 грудня 2020 р.

Україна зобов'язалася проводити політику, спрямовану на боротьбу зі зміною клімату, враховуючи свої реальні соціально-економічні умови [7]. Вона була достатньо активним учасником першого періоду дії КП і заявила про свою готовність взяти участь у другому періоді. Крім того, в проекті Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, і Європейським Союзом та його державами-членами, з іншої сторони [8] в Додатку ХХХ до Глави 6 "Навколишнє середовище" Розділу V "Економічне і галузеве співробітництво" чітко йдеться, що Україна зобов'язана імплементувати КП, включаючи всі критерії відповідності для повного запровадження кіотських механізмів.

Також ні КП, ні РКЗК не містять положення, що рішення, ухвалені Конференцією Сторін, яка є нарадою Сторін КП, мають обов'язкову юридичну силу, однак з огляду на численні повноваження, якими наділений цей орган, можна вважати, що де-факто така обов'язковість існує.

Метою цієї роботи є аналіз сучасного стану та перспективи виконання міжнародних зобов'язань України в боротьбі зі зміною клімату, а саме зобов'язань, що стосуються першого (КП1) та другого (КП2) періоду дії Кіотського протоколу.

Дослідження переваг та загроз міжнародних зобов'язань України в рамках КП1, а також наслідків їхнього виконання, представлені в багатьох вітчизняних наукових [5, 9–22] та аналітичних [23–27] роботах. Що стосується перс-

пектив участі України в КП2, то можна виділити аналітичну роботу [23], підготовлену під керівництвом відомого економіста та экс-міністра екології та природних ресурсів України В.Шевчука, в якій зроблено правовий аналіз та оцінку ключових політики і заходів щодо впровадження зміненого зобов'язання другого періоду Кіотського протоколу для різних шляхів економічного розвитку України. Однак ця робота не дає відповіді на запитання, якими можуть бути викиди ПГ в Україні протягом КП2 і чи перевищуватимуть вони (і на скільки) ті зобов'язання України, які наша держава може взяти на себе в рамках КП2, а також те, чи існують на сьогодні в Україні можливості для необхідного скорочення викидів ПГ.

Перший період КП: втрачені можливості. Еколого-економічні механізми першого періоду дії зобов'язань КП були досить привабливими для нашої держави. Це було обумовлено як встановленими для України в межах РКЗК зобов'язаннями не перевищувати рівень викидів ПГ у 1990 р., так і тим, що внаслідок спаду виробництва в Україні вже відбулося скорочення викидів ПГ, квоти на які можна було використати для продажу до 2012 р. Як показано на рис. 1, до 2000 р. темпи падіння викидів ПГ практично відповідали темпам падіння ВВП України, однак після 2000 р. ситуація змінилась і пряму залежність між цими показниками було втрачено.

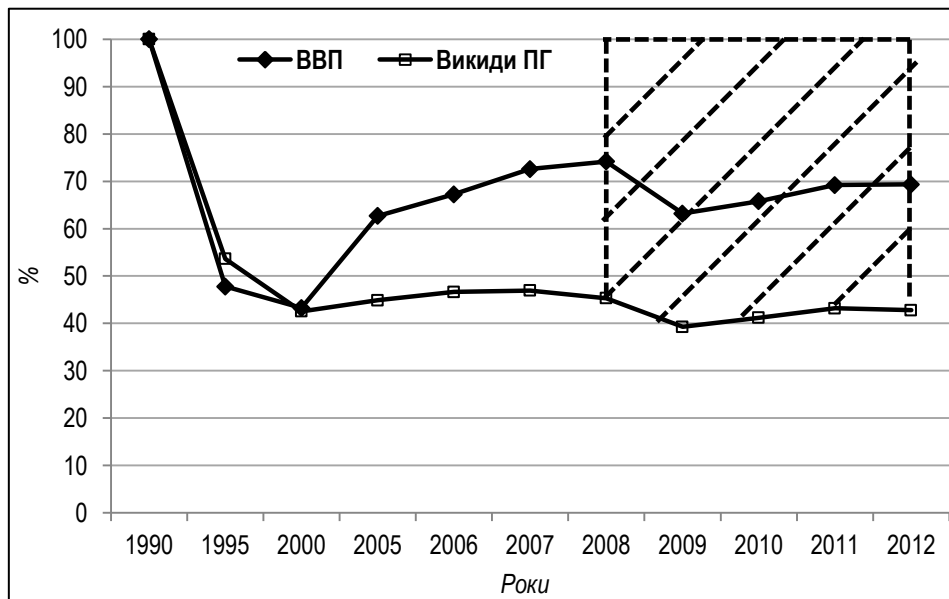

Рис. 1. ВВП України та викиди ПГ відносно 1990 року, %

Джерело: складено автором.

За оцінкою Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, прогнозований рівень надлишку національної квоти на викиди ПГ протягом 2008–2012 рр. становив 2244 млн т (заштрихована область на рис. 1). Залежно від коливань цін на одиницю встановленої кількості викидів ПГ на міжнародному вуглецевому ринку Україна мала можливість до 2012 р. додатково отримувати лише від продажу квот від 0,28 до 2,8 млрд євро щорічно [28].

Ці кошти, згідно з КП, повинні були інвестуватись лише на виконання екологічних заходів, спрямованих на зменшення викидів в атмосферне повітря з метою розв'язання низки нагальних екологічних проблем України.

Аналіз виконання Україною РКЗК і умов КПІ показує, що їхня реалізація не може вважатись успішною, оскільки вона здійснювалася без необхідного інституційного забезпечення, котре б стимулювало як державні органи влади, так і бізнес разом із населенням значно скорочувати викиди ПГ за рахунок технологічної модернізації та структурних економічних перебудов, а тим самим забезпечувати реалізацію взятих Україною міжнародних зобов'язань стосовно боротьби зі змінами клімату. Україні навіть не вдалось ухвалити документ, який би дав державний статус кліматичним зобов'язанням України і став основою для розроблення стратегічного документу щодо низьковуглецевого розвитку нашої держави.

При цьому варто зазначити, що було виконано значний обсяг робіт з нормативно-правового регулювання, спрямованого на імплементацію РКЗК та КПІ в Україні, детальний аналіз яких розглянуто в роботі [23].

Зокрема, на рівні Кабінету Міністрів України у 2005 р. було затверджено "Національний план з реалізації положень Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату" [29], що досі не виконаний повністю. Зокрема, не розроблені, як передбачалось, належним чином проекти Законів України "Про регулювання обсягу антропогенних викидів та абсорбції парникових газів", "Про особливості оподаткування операцій, пов'язаних з реалізацією проектів, спрямованих на скорочення викидів парникових газів"; не опрацьовано методики визначення обсягу абсорбції ПГ; не підготовлено Національного плану розподілу дозволів на антропогенні викиди із джерел ПГ; не створено належним чином банк даних про екологічно безпечні технології і методи, що застосовуються для зменшення обсягу антропогенних викидів забруднюючих речовин та парникових газів; не розроблено стратегічний прогноз зміни клімату, наслідків такої зміни для секторів економіки, а також для системи забезпечення життєдіяльності населення та екосистем та багато іншого. Понад те, в 2013 р. окружний адміністративний суд міста Києва зобов'язав Міністерство екології та природних ресурсів України виконати низку пунктів згаданого Нацплану [30].

Підсумовуючи, можна сказати, що головною проблемою протягом першого періоду дії Кіотського протоколу була відсутність серйозного розуміння потреби та бажання впровадження таких енерго-екологічної та соціально-економічної політики, що були б спрямовані на формування в Україні низьковуглецевої економіки та виконання РКЗК та КПІ.

Другий період КП: прийняття Дохійської поправки. Перший період дії Кіотського протоколу завершився в 2012 р. За декілька років до його завершення у міжнародній спільноті постало питання щодо визначення планів на майбутній період.

На п'ятнадцятому засіданні Конференції Сторін, п'ятій нараді Сторін КП (2009 р., Копенгаген, Данія) виникла досить жорстка суперечка між країнами

щодо скорочення викидів ПГ та подальшої долі КП і самої РКЗК, що не дозволила прийняти компромісного рішення. Тільки в 2011 р. в м. Дурбан (ПАР) країни домовились розпочати роботу над підготовкою нової глобальної кліматичної угоди після 2015 р. і завершити її в 2020 р.

На вісімнадцятій Конференції Сторін РКЗК ООН / восьмій зустрічі Сторін КП, що відбулася у м. Доха (Катар) наприкінці 2012 р., було прийнято рішення 1/СМР.8 "Поправка до Кіотського протоколу на виконання пункту 9 його статті 3", відповідно до якої другий період дії зобов'язань за КП починається з 1 січня 2013 р., а закінчується 31 грудня 2020 р.

Цим рішенням зазначається, що кожна Сторона КП2, яка входить до Додатку I (туди входить і Україна), повернеться до розгляду її кількісного зобов'язання з обмеження і скорочення викидів ПГ на другий період дії зобов'язань, але не пізніше, ніж до 2014 р. Кожна Сторона з метою підвищення амбіційності її зобов'язання може понизити на 25–40% нижче рівня 1990 р. відсоткову частку її кількісного зобов'язання з обмеження і скорочення викидів ПГ до 2020 р., яка була зафіксована раніше.

Відповідно до нових домовленостей Україна має кількісне зобов'язання щодо обмеження чи скорочення викидів на 2013–2020 рр., яке становить 76% (кумулятивно за вказаний період, а в 2020 р. не перевищувати 80%) від базового 1990 р. Крім того, наша країна заявила про готовність скоротити викиди ПГ на 50% до 2050 р., порівняно з рівнем викидів ПГ 1990 р. Однак зазначені зобов'язання України на 2013–2020 рр. насправді свідчать про їхню відсутність, оскільки в Україні за період 2008–2012 рр. було здійснено викидів 1970 млн т CO₂-екв. при допустимій границі в 4650 млн т CO₂-екв., тобто на 57,6% менше. Тому цілі щодо скорочення викидів ПГ, які ставляться до 2020 р., фактично допускають зростання таких викидів відносно КП1, а щодо 2050 р. позиція не є юридично затвердженою і строки її прийняття не визначені.

Крім того, Україна домоглась включити до Додатку В нової угоди щодо КП2 примітку, де зафіксовано, що невикористані у КП1 надлишкові квоти України мають бути перенесені на КП2 і використані нашою державою без будь-яких обмежень. Однак у Додатку II до рішення 1/СМР.8 зафіксовано політичні заяви Європейського Союзу та його держав-членів, Австралії, Японії, Ліхтенштейну, Монако, Норвегії та Швейцарії щодо відмови цих країн та ЄС купувати надлишкові одиниці за попередній період інших Сторін. Тобто Україна, маючи великі обсяги надлишкових одиниць за КП1, фактично не зможе їх продати, оскільки потенційні покупці в минулому, перестають ними бути в майбутньому.

З іншого боку, прийняті зміни (пункт 7-тер статті 3 КП), містять таке формулювання: "будь-яка позитивна різниця між встановленою кількістю на другий період дії зобов'язань для Сторони, включеної до Додатку I, та середніми щорічними викидами за перші три роки попереднього періоду дії зобов'язань, помножена на вісім, переводиться на рахунок анулювання цієї Сторони", яке фактично забороняє країнам – учасникам КП2, в тому числі й Україні, нарощувати викиди ПГ.

Зазначені зміни внесли певні розбіжності: в одному місці угоди щодо КП2 для України зазначено кількісне зобов'язання з обмеження або скорочення викидів на 2013–2020 рр., яке становить 76% від базового 1990 р., в іншому місці цієї ж угоди наша країна зобов'язана не перевищувати 42% від обсягів викидів ПГ 1990 р.

Юридичну силу з позиції України має лише узгоджений з нашою державою індивідуальний показник 76%, а підвищення амбіційності до 42% залежить від політичного рішення України. Навіть враховуючи наявність певної колізії в новій угоді щодо КП2, Україна навряд чи зможе брати участь у гнучких механізмах Кіотського протоколу, без взяття на себе амбіційних зобов'язань щодо скорочень викидів ПГ.

Попередній прогноз викидів ПГ в Україні до 2020 р. Якщо виконання Україною взятих на себе зобов'язань щодо неперевикнення рівня викидів ПГ у 76% від 1990 р. у 2020 р. не викликає сумнівів щодо його виконання, то ціль у 42% потребує вивчення питань щодо реалістичності її досягнення та визначення можливих рівнів викидів ПГ залежно від економічних та енергетичних сценаріїв розвитку нашої держави.

У цій роботі представлено попередні сценарні розрахунки обсягу викидів ПГ в Україні до 2020 р., що здійснювались за допомогою оптимізаційної моделі "TIMES-Україна" [31], яка є оптимізаційною лінійною динамічною моделлю енергетичної системи (виробничого типу) із заданим попитом.

Згідно з даними останнього Національного кадастру антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів за 1990–2011 рр. [32] у 1990 р. загальний обсяг викидів ПГ становив 929,9 млн т CO₂-екв., зменшившись у 2010 р. до 383,2 млн т CO₂-екв, або на 58,8%. Викиди ж енергетичною системою (спалювання та видобуток енергетичних ресурсів), що моделюється за допомогою моделі "TIMES-Україна", в 1990 р. становили приблизно 785,3 млн т CO₂-екв., а в 2010 скоротились до 323,9 млн т CO₂-екв. При цьому викиди тільки CO₂ в 2010 р. становили приблизно 280 млн т.

Для складання прогнозу викидів ПГ до 2020 р., що мають місце внаслідок видобутку, використання, транспортування, зберігання та споживання енергетичних ресурсів, було розроблено чотири економічні сценарії розвитку, які приблизно відповідають середньорічному зростанню ВВП України на 2%; 3,5; 5 та 6,5% на період 2010–2020 рр. У цих сценаріях враховано особливості національного енергетичного сектора, такі як існуюча технологічна структура, внутрішні запаси енергоресурсів, джерела імпорту енергоресурсів, а також поточна регуляторна база. Сценарії не передбачають кардинальної зміни технологічного устрою економіки і зорієнтовані на подовження терміну експлуатації існуючих потужностей з певним допуском зміни (покращення) їхніх технічних характеристик. Ця стаття містить нові результати досліджень, які започатковано в роботі [33].

У табл. 1 наведено прогнозні результати моделювання викидів CO₂ в Україні до 2020 р., а також порогові значення для різних цілей їхнього скорочення. Як видно з представлених даних, рівень викидів CO₂ в 2020 р. може колива-

тись у межах 299–352 млн т, що більше за рівень 2010 р. приблизно на 7–25%. Як бачимо, при всіх розглянутих темпах економічного зростання і незмінній структурі економіки, а також без значного скорочення її енергомосткості перевищення рівня 42% від 1990 р. буде неминучим.

Таблиця 1

Викиди CO₂ за різними сценаріями економічного зростання в Україні до 2020 року, млн т

Сценарій економічного зростання	2010	2015	2020
ВВП 2%	280	296	299
ВВП 3,5%		302	311
ВВП 5%		305	325
ВВП 6,5%		318	352
42% CO ₂ від рівня 1990 р.	292	292	292
50% CO ₂ від рівня 1990 р.	347	347	347
80% CO ₂ від рівня 1990 р.	556	556	556

Джерело: складено автором.

Аналізуючи структуру викидів ПГ в Україні за 1990–2011 рр., можна стверджувати, що загальні обсяги викидів ПГ з високою точністю корелюються з обсягами викидів CO₂ й існує висока ймовірність того, що ця залежність зберігатиметься і надалі у середньостроковій перспективі. Середня частка викидів CO₂ у загальній структурі викидів ПГ в Україні в 1990–2011 рр. становить 73,8%. На рис. 1 наведено попередні результати загальних викидів ПГ до 2020 р. за різними економічними сценаріями, а також наведені фактичні викиди ПГ в Україні з 2000 р.

Як показано на рис. 2, навіть за найбільш песимістичним сценарієм економічного зростання (середньорічні темпи зростання ВВП 2%) загальні обсяги викидів ПГ в 2020 р. будуть незначно, але перевищувати 42% від рівня 1990 р., а при високих темпах зростання ВВП (6,5%) вони перевищать рівень 50% від 1990 р.

Отже, взяття Україною амбіційних зобов'язань щодо скорочень викидів ПГ, як цього вимагає Дохійська поправка до нової угоди щодо КП2, вимагатиме від нашої держави запровадження жорстких заходів економії енергетичних ресурсів та вироблення дієвої енерго-екологічної та соціально-економічної політики для значного зниження енергомосткості вітчизняної економіки, забезпечуючи при цьому необхідне їй високе зростання. Така політика вимагатиме швидкого пошуку значних інвестиційних ресурсів. Однак ефективне впровадження такої політики дозволить підвищити конкурентоспроможність нашої економіки, а також залишатись вагомим учасником у вирішенні глобальних проблем зміни клімату на планеті задля блага сучасного і майбутніх поколінь людства.

Варто зазначити, що в Україні існують великі можливості для скорочення викидів ПГ, які можуть бути використані завдяки впровадженню заходів з енергоефективності та інтенсивного розвитку відновлювальних джерел енергії, в першу чергу в секторах кінцевого споживання. На основі власної заінтересованості та відповідно до міжнародних зобов'язань перед європей-

ським Енергетичним Співтовариством в Україні розроблено проекти національних планів дій з енергоефективності [34] та відновлюваної енергетики [35] на період до 2020 р. Вони передбачають збереження енергії в розмірі 9% від середньої кількості кінцевого споживання та забезпечення частки енергії з відновлюваних джерел не менше 11% у валовому кінцевому обсязі споживання енергії до 2020 р. Одночасне досягнення поставлених цілей у цих національних планах може дозволити досягти амбіційної цілі (42% від рівня 1990 р.) щодо викидів ПГ до 2020 р.

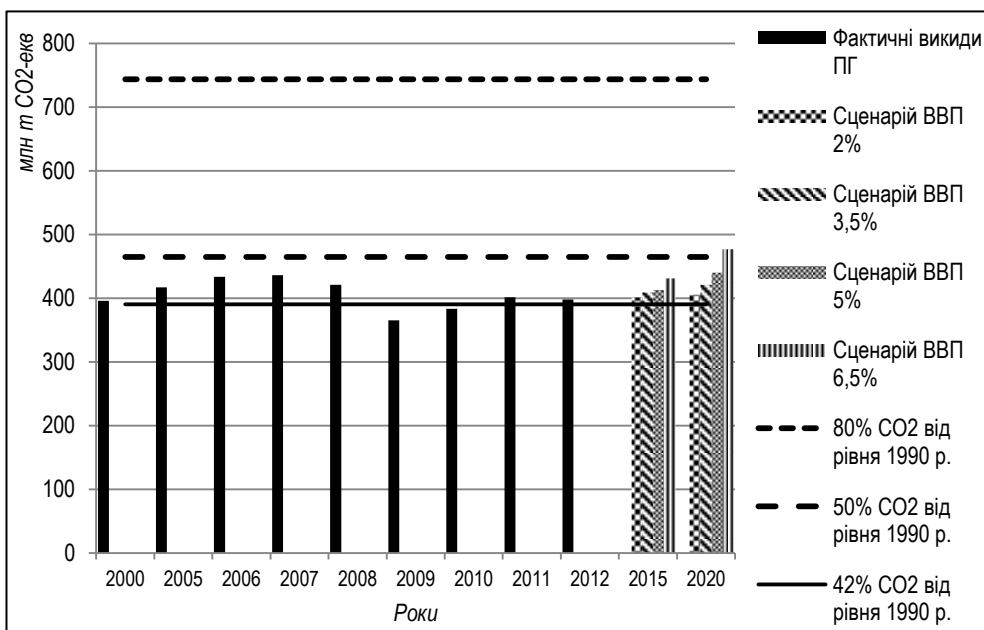

Рис. 2. Прогноз викидів ПГ в Україні до 2020 р.

Джерело: складено автором.

Звичайно, виконання зазначених планів вимагатиме значних інвестицій. За розрахунками Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, тільки на виконання Національного плану дій з енергоефективності до 2020 р. необхідно залучити понад 1 трлн грн інвестицій.

Висновки. Аналіз участі України в першому періоді дії Кіотського протоколу (КП) свідчить, що цей процес не був для нас успішним, оскільки не було використано можливості для залучення значних інвестицій, а ті, що були залучені, не зумовили реального скорочення вуглецемісткості економіки.

У другому періоді дії КП Україна позбавлена тих надзвичайно привабливих умов, якими відзначався перший період. Навіть більше – якщо Україна ратифікує Дохійську поправку в нинішньому вигляді, то нашій державі необхідно буде здійснювати викиди не більше 391 млн. т CO₂-екв., що трохи більше емісій в 2010 р. Як свідчать статистичні дані та попередні прогностичні розрахунки, рівень викидів ПГ у 2013–2020 рр. буде більшим за цей показник і Україна може перетворитись із продавця на покупця квот на викиди.

При цьому в Україні зберігаються значні можливості для виконання умов другого періоду дії КП, що полягають у швидкій реалізації добре аргументованої низьковуглецевої політики держави, яка в першу чергу має базуватися на заходах із енергозбереження, енергоефективності, скорочення використання вуглецемістких енергоресурсів, інтенсивного використання ВДЕ і впровадження інноваційних технологій з метою переходу принаймні до п'ятого технологічного укладу, який зараз становить лише 10%, та й то тільки в найбільш розвинених галузях. Гнучкі механізми Кіотського протоколу можуть і повинні допомогти в цьому, вносячи при цьому важливий внесок у збереження кліматичної системи Землі.

Нератифікація Україною Дохійської поправки (підвищення амбіційності до 42%) фактично позбавить її можливості бути Стороною КП2. Також в проєкті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, наша держава приймає на себе зобов'язання імплементації Кіотського протоколу, включаючи всі критерії відповідності для повного запровадження кіотських механізмів. Ось чому нератифікація Дохійської поправки може призвести до невиконання Україною взятих на себе зобов'язань перед ЄС.

З іншого боку, взяті на себе амбіційні зобов'язання можуть стати базовими для 2020 р., що значно більше погіршить ситуацію для України, оскільки нові параметри цієї угоди після 2020 р. можуть виявитися недосяжними для нашої держави.

Тому Україні слід розглянути питання про укладення двосторонніх угод з ЄС для отримання допомоги в виконанні своїх зобов'язань щодо скорочення викидів ПГ. Ця допомога могла б надаватися, наприклад, у формі передачі технологій з метою забезпечення короткострокових заходів модернізації та підвищення енергоефективності вітчизняної економіки.

Існує й інший шлях вирішення питання щодо цілей України в КП2. Це досягнення компромісної позиції з іншими учасниками КП2 щодо внесення змін до попередніх Рішень Конференції Сторін, з метою встановлення такого цільового індивідуального показника для України, який носив би амбітний характер, однак не був би причиною негативних наслідків для соціально-економічного розвитку нашої держави в другому періоді дії КП.

Список використаних джерел

1. World Climate Programme [Електронний ресурс] / World Meteorological Organization. – Доступний з : <<http://www.wmo.int/pages/prog/wcp/>>.
2. World Climate Research Programme [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://www.wcrp-climate.org/>>.
3. Intergovernmental Panel on Climate Change [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://www.ipcc.ch/>>.
4. The United Nations Framework Convention on Climate Change [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://unfccc.int/essential_background/convention/items/6036.php>.
5. Дюканов В.Г. Гнучкі механізми Кіотського протоколу – досвід та перспективи для України / В.Г.Дюканов, О.В.Дюканова. – К. : Фенікс, 2006. – 160 с.

6. Kyoto Protocol [Електронний ресурс] // The United Nations Framework Convention on Climate Change. – Доступний з : <http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/3145.php>.
7. Третье, Четвертое и Пятое Национальные сообщения Украины по вопросам изменения климата [Електронний ресурс]. – К., 2009. – 366 с. – Доступний з : <http://unfccc.int/resource/docs/natc/ukr_nc5rev.pdf>.
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – К., 2013. – Доступний з : <http://www.kmu.gov.ua/docs/Agreement/AA_Body_text.pdf>.
9. Глобальні зміни клімату: економіко-правові механізми імплементації Кіотського протоколу в Україні / за ред. В.Я.Шевчука. – К : Геопринт, 2005. – 147 с.
10. Сотник І.М. Економічні механізми управління кліматичними змінами в Україні / Сотник І.М., Мазін Ю.О., Большунов М.О. // Цілі збалансованого розвитку для України : матеріали Міжнародної конференції (Київ, 18–19 червня 2013 р.). – К. : Центр екологічної освіти та інформації, 2013. – С. 384–388.
11. Рябич О.М. Проблеми пост-кіотської угоди і зміни в законодавстві відносно стратегії зниження рівня викидів парникових газів в Україні / О.М. Рябич // Економіка та право. – 2009. – № 1. – С. 127–131.
12. Потапенко В.Г. Адаптація до змін клімату в контексті забезпечення економічної безпеки України / В.Г. Потапенко // Стратегічні пріоритети. – № 2 (23). – К., 2012. – С. 167–172.
13. Зима А.Г. Выполнение условий Киотского протокола как предпосылка выхода из экономического кризиса / Зима А.Г., Иванова О.Ю., Зима О.Г. // Проблемы экономики. – 2010. – № 2. – С. 3–8.
14. Скаковська С.С. Україна та механізм реалізації Кіотського протоколу: результати, проблеми та перспективи використання / С.С.Скаковська, О.Р.Семенюк // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції : зб. наук. праць. – Вип. XVI, № 4. – К. : СЕУ ; Рівне : НУВГП, 2010. – С. 459–468.
15. Жарова Л. Економічні механізми Кіотського протоколу: можливості та загрози для України / Л.Жарова // Економіка України. – 2009. – № 4. – С. 86–92.
16. Кузнєцова С.В. Теоретичні та практичні аспекти виконання в Україні Кіотського протоколу до рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату / С.В.Кузнєцова // Часопис Київського університету права / Київський ун-т права НАН України ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2010. – № 2. – С. 240–243.
17. Краснова М. Актуальні проблеми визначення поняття екологічної відповідальності в сучасному праві України / М.Краснова // Про українське право / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, юридичний ф-т. – 2010. – № 5 : Правова відповідальність. – С. 323–331.
18. Екологічна Конституція Землі. Методологічні засади / за ред. акад. НАН України, д-ра екон. наук, проф. Ю.Ю.Туниць. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2011. – 440 с.
19. Іваненко Н.П. Стан і проблеми участі України в Кіотському протоколі / Н.П. Іваненко // Проблеми загальної енергетики. – 2006. – № 13. – С. 24–28.
20. Лещенко І.Ч. Оцінка обсягів викидів парникових газів від об'єктів паливно-енергетичного комплексу України до 2030 року / І.Ч.Лещенко, Т.П. Нечаєва // Проблеми загальної енергетики. – 2013. – Вип. 1(32). – С. 55–61.
21. Довбенко М. Кіотський протокол як перспективне джерело додаткових інвестицій / М.Довбенко // Вісник Національної академії наук України / НАН України. – 2009. – № 3. – С. 26–34.
22. Довбенко М. Теорема Коуза, Кіотський протокол та екологічні інвестиції для України / М.Довбенко // Економіка України. – 2009. – № 11 (576). – С. 65–75.

23. Правовий аналіз та оцінка ключових політик і заходів щодо впровадження зміненого зобов'язання другого періоду Кіотського протоколу для різних шляхів економічного розвитку України / Проект ПРООН "Розбудова спроможності для низьковуглецевого зростання в Україні" ; Українське товариство охорони природи. – К., 2013. – 142 с.
24. Critical reflections on joint implementation projects in Ukraine [Електронний ресурс] / Національний екологічний центр України. – К., 2012.– Доступний з : <<http://en.necu.org.ua/files/2012/11/JI-in-Ukraine-by-NECU.pdf>>.
25. Изменение климата в Восточной Европе. Беларусь, Молдова, Украина [Електронний ресурс] / Zoї environment network, 2011. – Доступний з : <http://www.envsec.org/publications/climate_change_in_ee_rus.pdf>.
26. Протидія глобальній зміні клімату в контексті Кіотських домовленостей: український вимір. Аналітична доповідь [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – К., 2010. – 48 с. – Доступний з : <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Kyots_domovl-316e2.pdf>.
27. Україна та Кіотський протокол: значні перспективи та незначні досягнення [Електронний ресурс] / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій в Україні та Німецька консультативна група з питань економічних реформ. – К., 2003. – 11 с. – Доступний з : <http://www.ier.com.ua/ua/publications/policy_briefing_series/?pid=1923>.
28. Державне агентство екологічних інвестицій України [Електронний ресурс]. – 14 липня 2008 року. – Доступний з : <http://www.seia.gov.ua/nature/control/uk/publish/article;jsessionid=01ABF2425BF4FF2B4D7C9D0F4038D27B?art_id=108952&cat_id=108558>.
29. "Про затвердження Національного плану заходів з реалізації положень Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату" від 18.08.2005 № 346-р (із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням КМ України № 272-р від 05.03.2009) [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/346-2005-%D1%80>>.
30. Робоча група зі зміни клімату [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://climategroup.org.ua/?p=2157>>
31. Подолець Р.З. Стратегічне планування у паливно-енергетичному комплексі на базі моделі "TIMES-Україна" / Р.З.Подолець, О.А.Дячук. – К. : ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України". – К. 2011. – 135 с.
32. Національний кадастр антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів за 1990–2011 рр. [Електронний ресурс] / Державне агентство екологічних інвестицій України. – Доступний з : <<http://www.seia.gov.ua>>.
33. Дячук О.А. Прогнозування та оцінка викидів парникових газів прямої дії з використанням моделі "TIMES-Україна" / О.А.Дячук // Економіка і прогнозування. – 2013. – № 2. – С. 116–127.
34. Проект Національного плану дій з енергоефективності до 2020 року [Електронний ресурс] / Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. – Доступний з : <<http://saee.gov.ua/archives/4961#more-4961>>.
35. Проект Національного плану дій з відновлюваної енергетики до 2020 року [Електронний ресурс] / Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. – Доступний з : <<http://saee.gov.ua/archives/4961#more-4961>>.

Надійшла до редакції 05.12.2013 р.